

TÜRKİYE'NİN FOSİL FİLLERİ

Ebru Albayrak

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Tabiat Tarihi Müzesi, Ankara

(ebrualbayrak@mta.gov.tr)

ÖZ

Günümüzde yaşayan 3 türle temsil edilen, filler ve mamutların içinde bulunduğu Elephantidae ailesi, yüksek evrim ve türleşme hızı ve grup içerisindeki filogenetik ilişkiler açısından oldukça önemli bir gruptur. Ayrıca, hızlı evrimleri nedeniyle Kuvaterner çalışmalarında indeks fosil olarak büyük öneme sahiptir. Anadolu, Elephantidae ailesinin, Afrika, Asya ve Avrupa arasındaki göçü açısından önemli bir konuma sahip olmasına karşın, bugüne kadar bu konuda ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışmada beş farklı lokaliteden üç tür tanımlanmıştır: *Mammuthus meridionalis*, *M. trogontherii* ve *Elephas maximus*.

M. meridionalis, Eskişehir-Yukarısöğütünü ve Konya-Zengen'den teşhis edilmiştir. Her iki lokaliteden teşhis edilen dişler bazı ilkel özellikleri ile dikkat çekicidir. Özellikle Yukarısöğütünü'nden bulunmuş olan oldukça düşük lamel sayısına sahip azı dişi, daha ilkel olan *M. rumanus* ile *M. meridionalis* arasında geçişe bir kanıt olabilir.

M. trogontherii, Amasya-Suluova ve Konya-Dursunlu lokalitelerinden tanımlanmıştır. Suluova'ya ait tek bir azı dişi, lokalitenin yaşıyla uyumlu olarak türün tipik özelliklerine sahiptir. Dursunlu'dan *M. trogontherii* olarak teşhis edilen üçüncü azı dişleri ve bazı diş parçaları dışında, ölçüm açısından *M. meridionalis* ve *M. primigenius* arasında bir özellik gösteren küçük bir dp2 ve *meridionalis/trogontherii* arasında bazı ara özelliklere sahip bir dp4 de buluntular arasındadır. Dursunlu'dan tanımlanmış olan *M. trogontherii* fosilleri, kökeni Asya'da olan türün Avrupa'ya göçü için bir kanıt ve *meridionalis/trogontherii* geçişi için iyi bir örnek olabilir.

Günümüzde yaşayan Asya fili olan *Elephas maximus*'a ait kalıntılar ise Kahramanmaraş-Gavur Gölü Bataklığı'nda tanımlanmıştır. Bu bölgeden çok sayıda izole diş, kafatası, alt çene ve iskelete ait kemikler bulunmuş olmasına karşın, bu çalışmada yalnızca dişler üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bu lokaliteden bulunan dişler üzerinde yapılan radyokarbon yaş analizine göre günümüzden yaklaşık 3500 yıl önce Asya fili, batıda Anadolu'nun güneydoğusuna kadar yayılmıştır. Çok sayıda *E. maximus* kalıntısıyla, Gavur Gölü Bataklığı Asya filinin geçmişteki dağılımı açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, *Mammuthus meridionalis*, *M. trogontherii*, *Elephas maximus*

FOSSIL ELEPHANTS OF TURKEY

Ebru Albayrak

General Directorate of Mineral Research and Exploration, Natural History Museum,
Ankara, Turkey
(ebrualbayrak@mta.gov.tr)

ABSTRACT

The Elephantidae family which is represented by three living species and includes elephants and mammoths is an important group because of high evolution and speciation speed and phylogenetic relations within the family. They also have importance as an index fossil in Quaternary studies. Although Turkey occupies a very important position for the migration of Elephantidae between Africa, Asia and Europe, until now there has been no detailed study of its fossil elephants.

In this study three species were identified from five different localities: *Mammuthus meridionalis*, *M. trogontherii* and *Elephas maximus*.

M. meridionalis was identified from Eskişehir-Yukarısöğütönü and Konya-Zengen. Some primitive features of molar teeth from these localities are interesting. Especially a molar tooth with very low number of plates from Yukarısöğütönü could be an evidence of the transition between primitive *M. rumanus* and *M. meridionalis*.

M. trogontherii was identified from Amasya-Suluova and Konya-Dursunlu. The only molar tooth from Suluova has typical features of the species which is very consistent with the age of the locality. Apart from the third molar teeth and some fragments of teeth identified as *M. trogontherii*, there are small dp2 which is intermediate in metrics between known *meridionalis* and *primigenius* and also a dp4 with some intermediate features between *meridionalis* and *trogontherii* from Dursunlu. *M. trogontherii* remains from Dursunlu may be an evidence for the migration of the species from Asia to Europe and an example for the transition between *meridionalis* and *trogontherii*.

The remains of living Asian elephant, *Elephas maximus*, was identified from Kahramanmaraş-Gavur Lake Swamp. Although very rich remains from Gavur Lake Swamp include isolated teeth, skulls, mandibles and post-cranial bones, this study focused on dental materials only. According to the radiocarbon analysis undertaken on fragments of roots from the molar teeth, approximately 3500 BP the range of Asian elephant extended as far west as south-east of Turkey. With large number of *E. maximus* remains, Gavur Lake Swamp is now has an important position on the past distribution of the recent Asian elephant.

Keywords: Turkey, *Mammuthus meridionalis*, *M. trogontherii*, *Elephas maximus*